

“สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” บทประพันธ์ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำจันทบุรี COMPOSITION OF THE RIVER OF CHANTHABOON

เอกวิชัย เรืองจรูญ¹ ศุภศิระ ทวีชัย² และ พิสุทธิ์ การบุญ³

Ekkawit Ruangcharoon, Supasira Tawichai and Phisut Kanboon

Article History

Received: 03-02-2023; Revised: 05-03-2023; Accepted: 08-03-2023

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์บทประพันธ์ “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนริมน้ำจังหวัดจันทบุรี โดยผ่านการถ่ายทอดสุนทรียภาพทางด้านดนตรีและความงามทางด้านภาษาผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวผ่านบทประพันธ์ดนตรีแบบพรรณนา นำเสนอทำนองย่อยจากโน้ต C B A ที่ได้มาจากตัวอักษรคำว่า Chanthaburi มาจัดเรียงให้เกิดเป็นทำนองใหม่ควบคู่กับพูดบรรยายเรื่องราวผ่านบทร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหาร บทเพลงประกอบด้วย 4 องค์ มีความยาวรวม 9 นาที บรรเลงด้วยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดมาตรฐานผสมผสานกับเครื่องดนตรีไทย รั้งสรรค์สำเนียงเสียงแบบตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพทั้งทางด้านดนตรีและด้านภาษาอันเป็นวัฒนธรรมของไทย ผลที่ได้จากการสร้างสรรค์บทประพันธ์ “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” นำไปสู่การทอดความรู้และประสบการณ์สุนทรียศาสตร์ทางการฟัง เป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ทางด้านดนตรีและด้านความงามทางภาษาไทย พร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เพื่อส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ มรดกไทยให้สืบต่อไป

คำสำคัญ: บทประพันธ์; ชุมชนริมน้ำ; ดนตรีพรรณนา; บทร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหาร

ABSTRACT

The purpose of creative composition titled “The River of Chanthaboon” is to convey the history of the riverfront community. The authors present the story through a descriptive musical composition along with telling story through descriptive speech. The composition will be present by idea of 3 notes, C B A which are

¹⁻² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

E-mail: ekkawit.r@rbru.ac.th *Corresponding author

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Asst. Prof., Ph.D., Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

syllables from Chanthaburi, music will be arranged along with descriptive speech in Thai. This composition consist of 4 movements with a total length of 9 minutes, performed by a Standard Wind Symphonic Band combining with Thai musical instruments, creating Western and Eastern accents together in order to create aesthetic both in terms of music and language which is another culture of Thailand. The result of this study will be new experience in integration of musical aesthetic and language which can lead to presenting and conserving Thai culture and literature.

Keywords: Composition; Riverfront Community; Program music; Descriptive speech

1. บทนำ

บทประพันธ์เพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบูร” มีวัตถุประสงค์สำหรับเผยแพร่ เรื่องราวศิลปะ วัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี เป็นสื่อความรู้ในการฝึกทักษะทางด้านดนตรี ของกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ “เล่าเรื่องเมืองจันท” ภายใต้โครงการ “การส่งเสริมการศึกษารอบด้านให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพพร้อมสู่สากล” ผู้เขียนจึงได้นำเรื่องราวของชุมชนริมน้ำจันทบูร มาถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องในลักษณะรูปแบบของบทเพลงความคู่กับการบรรยายเชิงพรรณนา

ชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี มีอายุมากกว่า 200 ปี ผู้คนในชุมชนมี 3 เชื้อชาติ 3 ความเชื่อ อาศัยอยู่ร่วมกันทำให้เกิดวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีที่หลากหลาย นับเป็นลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนแห่งนี้ ทั้งชาวไทย ชาวจีนและชาวจีนต่างมีสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน แสดงให้เห็นถึงความเชื่อทางจิตใจที่แตกต่างกันออกไป หลักฐานไทยพุทธ ได้แก่ วัดจันทนาราม วัดโบสถ์เมืองซึ่งตั้งอยู่ 2 ฝั่งของแม่น้ำจันทบุรี ส่วนชาวจีนหรือชาวเวียดนามนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะลี้ภัยมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินตอนต้นมีทั้งญวนพุทธและญวนคริสต์ วัดญวนที่นับถือศาสนาพุทธมหายาน ฝ่ายอนันตนิกาย ปรากฏหลักฐานชื่อ วัดเขตรนาคูญญาราม ชาวจีนที่นับถือศาสนาคริสต์ ปรากฏหลักฐานคือ อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิณิมล เป็นวัดที่มีความสวยงามและใหญ่แห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนชาวจีนที่หนีลี้ภัยมาจากแผ่นดินใหญ่นั้น ปรากฏหลักฐานคือ ศาลเจ้าหลายแห่งตามสองฝั่งของแม่น้ำจันทบุรี (รัตนสุพฤตพิพานิชย์, 2556)

จากที่กล่าวมาจึงทำให้ชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเหล่านักท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ควรค่าแก่การชื่นชมน่าศึกษา เป็นแบบอย่างอันดีให้กับสังคมทั่วไป ผู้เขียนจึงมีความตั้งใจที่สร้างสรรค์ผลงานดนตรีให้เป็นสื่อต่อบอกเล่าความงามทางวัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชนริมแม่น้ำจันทบุรีแห่งนี้ ผ่านบทประพันธ์เพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบูร”

สำหรับบทประพันธ์เพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบูร” เป็นบทประพันธ์รูปแบบดนตรีพรรณนา (Program music) ออกแสดงเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2561 บรรเลงโดยวงดุริยางค์เยาวชนเครื่องลมแห่งจังหวัดจันทบุรี ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยนักเรียน นักศึกษาดุริยางค์ จากสถาบันการศึกษาในจังหวัดจันทบุรีมีทั้งสิ้น 11 โรงเรียน และ 1 มหาวิทยาลัย เล่าถึงความเป็นมาของการเกิดชุมชนริมน้ำจันทบุรี ที่มีหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายศาสนา หลากหลายวัฒนธรรมความเชื่อ ประพันธ์ขึ้นสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม แสดงสีสันเสียงแบบไทย ผสมผสานกับการเรียบเรียงดนตรีสากลตะวันตก ก่อเกิดท่วงทำนอง สีสันของเสียง ที่มีลักษณะโดดเด่นทั้งแบบตะวันตกและตะวันออก ณชชา พันธุ์เจริญ (2559, pp. 11-113) ได้กล่าวถึงประยุกต์ใช้เทคนิคดนตรีตะวันตกในการประพันธ์เพลงไทยว่า มีด้วยกันสามด้าน ได้แก่ การวางเสียงประสาน การประดิษฐ์ทำนอง และการจัดจังหวะ ซึ่งผู้เขียนได้ใช้กระบวนการเหล่านี้ในกันประพันธ์เช่นกัน นอกจากนี้บทประพันธ์ยังได้มีการนำกลุ่มทำนองที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นจากตัวสะกดคำ

ว่า CHANTHABURI โดยเลือกใช้ตัวอักษรที่ตรงกับระบบการอ่านโน้ตดนตรีสากลเป็นทำนองที่เชื่อมโยงให้บทเพลงมีความสัมพันธ์กัน เพื่อสร้างลักษณะเด่นของบทประพันธ์

ตัวอย่างการกำหนดตัวโน้ตดังนี้

C = โด

B = ที

A = ลา

ตัวอย่างทำนองย่อที่มีโน้ตจากโน้ตที่กำหนด

เนื่องจากบทประพันธ์นี้ผู้เขียนมีความตั้งใจที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนริมน้ำจังหวัดจันทบุรี สิ่งสำคัญที่สุดคือการถ่ายทอดเนื้อหาให้ถึงแก่ผู้ฟัง จึงเพิ่มบทประพันธ์ร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหารมาประกอบกับบทเพลง ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและเข้าถึงความหมายของบทเพลงมากขึ้น เข้าถึงองค์ประกอบของสุนทรียทางดนตรีมากขึ้น พร้อมกับรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชัดเจนยิ่งขึ้น บทร้อยแก้วประกอบการบรรเลงดนตรี ประพันธ์ขึ้น โดย ครูอุรวารณ เรื่องจรูญ รูปแบบการประพันธ์เป็นบทร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหาร ผู้เขียนได้นำบทร้อยแก้วดังกล่าวมาเรียบเรียงประกอบดนตรีและประพันธ์ทำนองขึ้นให้เป็นเนื้อเดียวกัน ก่อเกิดอรรถรสในการฟังดนตรียิ่งขึ้น เนื่องจากบทประพันธ์นั้นสอดคล้องกลมกลืนกันอย่างลงตัว นรอรอด จันทักกล้า (2559, pp. 73) ได้กล่าวถึงการประพันธ์ในลักษณะเดียวกันนี้ในทิศทางเดียวกันว่า การใช้ทำนองที่มีความไพเราะเข้ากับเสียงสูงต่ำของภาษาไทย และการเรียบเรียงดนตรีที่ถูกต้องตามหลักทฤษฎีตะวันตกได้สร้างแนวทางใหม่ที่มีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

จากการค้นคว้าหาข้อมูล รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง สืบค้นข้อมูลจากหอจดหมายเหตุจังหวัดจันทบุรี สัมภาษณ์ ครูปัญญาพล บุญณชัยกุล ผู้อำนวยการทางด้านประวัติศาสตร์จันทบุรี นำมาตีความ วิเคราะห์เนื้อหา แล้วจึงนำสู่กระบวนการประพันธ์บทเพลงให้เนื้อหาเป็นทิศทางเดียวกัน บทประพันธ์แบ่งเป็น 4 ท่อน ได้แก่

1. บทนำ อันคือใคร เกริ่นนำเพื่อเข้าสู่เนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นจินตภาพในปัจจุบัน
2. ย้อนไป 300 ปี เล่าจุดเริ่มเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ทำให้เกิด วัฒนธรรมความเชื่อ ศาสนา และชุมชน
3. วัฒนธรรมสองฟากฝั่ง พรรณนาถึงวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่ละศาสนา แต่ละความเชื่อ ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างลงตัว
4. การเสด็จพระราชดำเนิน เล่าเหตุการณ์สำคัญในการเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ห้า

ผู้เขียนสร้างทำนองโดยการยึดระดับเสียงที่กำหนดแล้วนำมาจัดเรียง เสริมแต่งให้เกิดลักษณะทำนองเป็นเอกลักษณ์ให้จังหวะ สนับสนุนการดำเนินเนื้อเรื่องอย่างเหมาะสม โดยแต่ละท่อนเพลงจะมีลีลาของเสียงที่ต่างกันไปตามเนื้อหา และบรรยากาศการนำเสนอเนื้อเรื่อง

ตัวอย่างทำนองหลักในแต่ละท่อนเพลง

1. บทนำ ฉันทาคือใคร

2. ย้อนไป 300 ปี

3. วัฒนธรรมสองฟากฝั่ง

4. การเสด็จพระราชดำเนิน

จากนั้นนำทำนองที่ได้ เข้าสู่กระบวนการเรียบเรียงสร้างเสียงประสาน โดยคำนึงถึงการเล่าเรื่องไปสู่เนื้อหาในแต่ละบทให้เกิด ความหมาย บรรยากาศ และอารมณ์อันโดดเด่นของแต่ละเรื่องราว เพื่อนำไปสู่จินตนาการของผู้ฟังอย่างชัดเจน บทสายธารแห่งลุ่มน้ำ จันทบุรี มีความยาวประมาณ 9 นาที ทั้งหมดนี้ คือขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า และกระบวนการผลงานสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริม สนับสนุน ความเป็นมา วัฒนธรรม ของจังหวัดจันทบุรี เป็นองค์ความรู้สำหรับ นักเรียน เยาวชนผ่านกระบวนการทางดนตรี

อัตลักษณ์ทางไทยที่นำมาผสมผสานในบทเพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี”

1. ด้านวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางดนตรีของไทยมีหลากหลายวิธีการนำเสนอ เช่น การใช้เครื่องดนตรีประจำชาติ ลักษณะสำเนียงเสียงทางทำนอง รวมถึงลักษณะของจังหวะ ของทำนองที่เป็นประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ของชาวไทย ในบทประพันธ์เพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” ได้นำเสนออัตลักษณ์ทางไทยอย่างหลากหลาย อธิมา พัฒนวิรางกูร กล่าวว่า (2559, pp.365-366) การนำอัตลักษณ์ของชาติ ไทยมาใช้ นับเป็นสิ่งที่ช่วยหลอมรวมจิตใจและทัศนคติของประชาชนไทยให้เป็นหนึ่งเดียวซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำมารังสรรค์ให้ท่วงทำนอง มีกลิ่นอายทางวัฒนธรรมไทยตลอดของการนำเสนอบทเพลง

1.1 การบรรเลงเครื่องดนตรีไทย

ในตอนท่ 3 (วัฒนธรรมสองฝากฝั่ง) กล่าวถึงวัฒนธรรม ประเพณี ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ประทับใจของชาวจันทบุรี ผู้เขียนได้นำ ชลู่ ฉิ่ง ฉาบ มาใช้ประกอบการบรรเลง เพื่อให้บรรยากาศที่สนุกสนานแบบงานประเพณี งานวัด การละเล่นไทย ร่าเริง เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการสร้างบรรยากาศงานประเพณี ยังใช้เสียง ซอ ในตอนที่ 4 (การเสด็จพระราชดำเนิน) สร้างความรู้สึก คิดถึง หวนรำลึก ปลื้มปิติ โดยใช้สีสันของเสียงของซอ และเทคนิคการบรรเลงสำเนียงไทย เช่น การเอื้อนเสียง การสะบัดโน้ต เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศย้อนยุคของอดีตอันงดงาม ซึ่งศักดิ์ศรี วงศ์ธราดล (2559, pp. 75-76) ได้กล่าวถึงเทคนิคการประพันธ์ในลักษณะนี้ว่า การใช้บันไดเสียงเพนทาโทนิคกำหนดให้บรรเลงด้วยลักษณะจังหวะและทิศทางทำนองที่ใช้โน้ตสะบัด หรือการเอื้อนทำให้เกิดลักษณะของแนวทำนองที่มีเสียงคล้ายทำนองไทย

1.2 การประยุกต์ใช้สำเนียงไทย

การดำเนินทำนอง หรือทำนองสอดประสาน ใช้สำเนียงทางดนตรีไทยจากการใช้บันไดเสียงเพนทาโทนิค นอกเหนือจากทำนองแล้ว ใช้การเอื้อนเสียง การสะบัด ในการเลียนเทคนิคสำเนียงการบรรเลงดนตรีไทย เป็นจุดเด่นของบทเพลงที่สร้างบรรยากาศทางดนตรีให้มีกลิ่นอายดนตรีไทย ผสมผสานกับการเรียบเรียงดนตรีแบบตะวันตก

ตัวอย่าง ทำนองสอดประสาน ที่สร้างขึ้นจากบันไดเสียงเพนทาโทนิค

จากตัวอย่างเป็นการใช้บันไดเสียงเพนทาโทนิคเคลื่อนไหวบนกลุ่มจังหวะหกพยางค์ที่ต้องการสื่อถึงบรรยากาศเหมือนสายน้ำสายลมที่กำลังเคลื่อนไหว หรืออีกหนึ่งตัวอย่างที่แสดงถึงการเล่นทำนองที่สร้างจากบันไดเสียงเพนทาโทนิค สร้างกลิ่นอายความเป็นไทย คือ ทำนองในตอนท่ 3 (วัฒนธรรมสองฝากฝั่ง) เป็นท่อนเพลงที่มีการเปลี่ยนองประกอบของทำนองจากโน้ตทำนองที่สร้างขึ้น มาเป็นทำนองสำเนียงไทย โดยใช้ชลู่ ฉิ่ง ฉาบ นำเสนอทำนองหลักพร้อมกับประกอบจังหวะจาก ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ช่วยเพิ่มสีสันในการสร้างบรรยากาศ ของประเพณีพื้นบ้านแบบไทยได้ดี

ตัวอย่าง ทำนองสำเนียงไทยที่สร้างขึ้นจากบันไดเสียงเพนทาโทนิค

2.ด้านภาษา การนำเสนอบทร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหาร

การนำเสนอบทร้อยแก้วสำหรับการบรรยายประกอบบทเพลง ได้ใช้ความงามทางด้านภาษาอย่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นการสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางภาษาไทย ภัทรพงศ์, ชิฉิมพร, และกนกวรรณ (2563, pp. 32) ได้อธิบายว่าการใช้สำนวนโวหาร การนำเสนอความคิดสามารถสื่ออารมณ์ จากผู้เขียนไปถึง ผู้อ่าน จากผู้อ่านไปถึงผู้พูด เป็นการใช้ภาษาให้เกิดภาพในใจ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังผู้อ่านได้ดี ในทิศทางเดียวกัน ปฏิพันธ์ อุทยานกุล (2562, pp.124-125) ได้พูดถึงการใช้สำนวน

โวหารว่า การใช้โวหารในการเรียงร้อยคำทำให้เกิดความซาบซึ้งความเข้าใจมากกว่าการเขียนแบบธรรมดา ซึ่งบทประพันธ์นี้จะพบการใช้สำนวนโวหารให้ผู้ฟังเกิดจิตตภาพด้วยกันหลายสำนวน เช่น

2.1 ความงามด้านโวหารภาพพจน์ประเภทบุคคลวิัต มีการเปรียบเทียบสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้มีชีวิตเหมือนมนุษย์ เห็นได้จากข้อความว่า “ฉันเห็นต้นไม้... ป่า... เขา.. ยิ้มรับให้กันด้วยไมตรี” ซึ่งคำว่า ฉัน เห็น ยิ้ม เป็นการเปรียบเทียบกิริยาของมนุษย์กับแม่น้ำจันทบุรีที่เป็นตัวละครสำคัญให้มีการเคลื่อนไหวเหมือนมนุษย์ในการดำเนินเนื้อเรื่อง

2.2 ความงามด้านโวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาโวหาร มีการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เหมือนกับสิ่งหนึ่ง เห็นได้จากข้อความว่า “ดูราวจิตรกรเอกจากสวรรค์มาแต่งแต้มสีสันทึเพื่อวาดภาพแก่ทุกสรรพสิ่ง”

2.3 ความงามด้านโวหารภาพพจน์ประเภทคำปฏิเสธหรือคำตรงข้าม เห็นได้จากข้อความว่า “มีชาวจีน และชาวญวน ทั้งกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่”

2.4 ความงามด้านโวหารภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความคิดเชื่อมโยง เห็นได้จากข้อความว่า “อีกฟากฝั่งเป็นสถานที่ก่อเกิดเมล็ดพันธุ์แห่งพระเจ้า ”

2.5 ความงามด้านโวหารภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ ที่ทำให้ผู้ฟังคิดภาพเปรียบเทียบตาม ซึ่งปรากฏในช่วงสุดท้าย เห็นได้จากข้อความว่า “ฉันคือ ...สายธาร..แห่งลุ่มน้ำจันทบุรี...”

2.6 ความงามด้านจินตภาพประเภทพรรณนาโวหาร โดยใช้ภาษาที่สละสลวยที่ฟังแล้วเห็นภาพในจินตนาการ เห็นได้จากข้อความว่า “รัชกาลที่ 5 พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนบ้านเรือนทั้งสองฟากฝั่ง หน้าศาลเจ้าประทับคงเป็นรายริ้วปลิวสลอนโดยเฉพาะด้านหน้าอาสนวิหาร มีธงชาวญวนประดับประดา”

2.7 ความงามด้านจินตภาพ ใช้ถ้อยคำส่งผลให้ผู้ฟังนึกถึงภาพในอดีตได้อย่างชัดเจน เห็นได้จากข้อความว่า “บางครั้งฉันเห็นแวตตาลิงโลดด้วยความหวัง ผู้นำของเขาเหล่านั้นอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตนขึ้นฝั่ง... ณ สถานที่แห่งนี้จึงมากด้วยวัฒนธรรม มากด้วยความเชื่อ แต่...สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างสันติสุข ”

2.8 ความงามด้านจินตภาพประเภทพรรณนาภาพ แสง สี เสียง ได้ครบถ้วน เห็นได้จากข้อความว่า “คราเมื่อพระองค์เสด็จผ่านวัดคาทอลิก ก็มีเสียงกลองตีรัว เสียงปี่ยังสลับครั้งละ 6 นัด เสียงระฆัง เสียงมโหรี เสียงไซโยโหร้อง ถวายความจงรักภักดีไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม”

2.9 ความงามด้านการสรรคำประเภทนาฏการ เมื่อฟังแล้วได้เห็นภาพแห่งการเคลื่อนไหว เห็นได้จากข้อความว่า “บางกิ่งทอดห้อยทิ้งกิ่งลงมาสัมผัสกับผิวน้ำ ...บางครั้งปลิวไหวไปตามแรงลม”

2.10 ความงามด้านการซ้ำคำ เห็นได้จากข้อความว่า “เสียงหัวเราะ... เสียงเพลงลอยกระทง... เพลงรำวง... เพลงเรือ...” “บั้งซ้อ บั้งชาย บั้งทักทาย บั้งเจรจา”

ทั้งหมดนี้จะพบได้ในบทร้อยแก้วเชิงพรรณนาโวหารประกอบดนตรี “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม พร้อมทั้งนำเสนอความงามทางภาษาที่เป็นอัตลักษณ์อันงดงามของไทย

บทประพันธ์พรรณนา สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบูร

บทประพันธ์ อุรวรรณ เรื่องจรูญ

ฉันอยู่ที่นี้มานานแสนนาน..ฉันอาศัยอยู่สองฟากฝั่งจะมีใครรู้บ้างว่า... “ฉันคือใคร?”

ในยามเช้า..ขณะที่พระอาทิตย์ดวงกลมโตกำลังจะโผล่พ้นยอดเขา..เพื่อทอแสงอันอบอุ่น ขอบฟ้าเริ่มเรือ เรือรอนด้วยแสงสีทอง..สีเงิน...และสีส้ม ตูรวาจิตรกรเอกจากสวรรค์มาแต่งแต้มสีสันเพื่ออวดภาพแก่ทุกสรรพสิ่ง ฉันเดินทางอย่างสบายอารมณ์

ผิวของฉันยามต้องแสงแห่งรุ่งอรุณ...เกิดเป็นแสงระยิบระยับ ฉันเห็นต้นลำพู ต้นไทรย้อย ยืนตระหง่าน เรียงรายอยู่ตามฟากฝั่งของริมแม่น้ำ บางกิ่งทอดหย้อยทิ้งกิ่งลงมาสัมผัสกับผิวน้ำ ...บางครั้งปลิวไหวไปตามแรงลม... ฉันเห็นต้นไม้... ป่า... เขา.. ยิ้มรับให้กันด้วยไมตรี

นับย้อนเมื่อสามร้อยปีเศษ มีชาวจีน และชาวยุวน ทั้งกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ เล่นเรือสำเภาจากแผ่นดินตงสู่แคว้น

จันทบูร... ฉันรู้ว่า ชาวจีนหนีความอดอยาก ...ชาวยุวนหนีการถูกเบียดเบียน... บางครั้งฉันเห็นแววตาเขาอิดโรย เพราะต้องฝ่าพายุฝน ...บางครั้งเรือของเขาก็แตกหักทำลายไปกับคลื่นใหญ่ในท้องทะเลลึก... บางครั้งฉันเห็นแววตาลิงโลดด้วยความหวัง ผู้นำของเขาเหล่านั้นอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตนขึ้นฝั่ง... ณ สถานที่แห่งนั้นจึงมากด้วยวัฒนธรรม มากด้วยความเชื่อ แต่...สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างสันติสุข

ในความสันติสุขนั้น ฉันเห็นผู้คนทั้งสองฟากฝั่ง โนน... วัดจันทนาราม ในวันลอยกระทงมีประทีปโคมไฟเรืองรอง

เสียงหัวเราะ... เสียงเพลงลอยกระทง... เพลงรำวง... เพลงเรือ... ดังเป็นระยะๆ โนน... วัดโบสถ์เมือง พระสงฆ์ และผู้คน...ต่างชาติ ต่างภาษา เดินทางขึ้น ต่างลงที่ท่าหน้าด้วยรอยยิ้ม นั่น... วัดยุวนหรือวัดเขตร้านบุญญาราม วัดพุทธศาสนาหายานฝ่ายอัมมิกาย ชาวยุวน ไทย จีน มาทำบุญ เพื่อบูชาดวงพรเคราะห์ และใกล้กันนั้น... เป็นตลาดค้าขาย สามชาติ สามภาษา เดินผ่านไปมาขวิ๊กไขว้บ้างซื้อ บ้างขาย บ้างทักทาย บ้างเจรจา ด้วยแววตาแห่งมิตร ฝั่งตะวันออกมีศาลเจ้าของชาวจีนถึง 5 แห่ง มีคดิธรรม คือ

ความกตัญญู เป็นสำคัญ ยามมีเทศกาลถือศีล กินเจ ต่างสวมชุดขาว ร่วมเทศกาลอย่างคับคั่ง อีกฟากฝั่งเป็นสถานที่ก่อเกิดเมล็ดพันธุ์แห่งพระเจ้า คือ อาสนวิหาร พระนางมารีอา ปฏิสนธินิรมล ก่อสร้างด้วยสถาปัตยกรรมแบบโกธิค อันแข็งแรง สง่างาม ยิ่งใหญ่ งดงามที่สุด

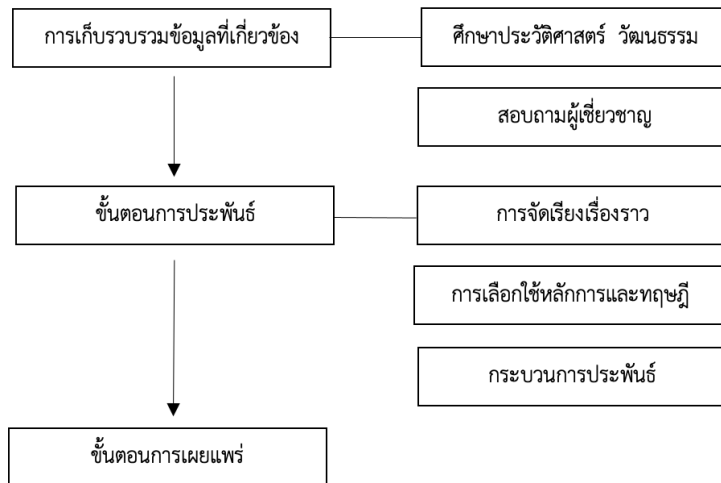
อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ฉันยังคงประทับใจไม่รู้ลืม... สมัยรัตนโกสินทร์...ฉันได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนบ้านเรือนทั้งสองฟากฝั่ง หน้าศาลเจ้าประทับทรงเป็นรายริ้วพลิวสลอน โดยเฉพาะด้านหน้าอาสนวิหาร มีชชาวยุวนประดับประดา ผู้คนที่อาศัยบริเวณรอบๆ และตัวฉันเฝ้ารับเสด็จพระราชดำเนินอยู่คลาดล่า คราเมื่อพระองค์เสด็จผ่านวัดคาทอลิก ก็มีเสียงกลองตีรัว เสียงปี่ยิงสลุดครั้งละ 6 นัด เสียงระฆัง เสียงมโหรี เสียงไซโยให้ร้อง ถวายความจงรักภักดีไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม

แผ่นดินแห่งนี้ วันแล้ววันเล่า ที่ฉันเฝ้ามอง นี่คือแผ่นดินทองคำ... นี่คือแผ่นดินคุณธรรม... และนี่คือ แผ่นดินอันล้ำค่า ต่างที่มา ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างโอบเอื้อ ต่างเกื้อกูล ทุกคนทำหน้าที่ของตนตามความเชื่อของแต่ละบุคคล เป็นความดี เป็นความงดงามของจิตใจทั้งสิ้น

สำหรับตัวฉัน ฉันยังคงทำหน้าที่ของฉันตลอดไป เพราะฉันคือ “...สายธาร..แห่งลุ่มน้ำจันทบูร...”

2. สรุป

การประพันธ์บทเพลง “สายธารแห่งลุ่มน้ำจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์ขึ้นเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนริมน้ำจังหวัดจันทบุรี โดยเล่าเรื่องราวและสถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม อย่างเป็นขั้นเป็นตอน จึงสามารถสรุปกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ผลการประพันธ์ จากการเลือกใช้วัตถุดิบในการสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการเลือกใช้ ตัวอักษร C B A ที่นำมาจากคำว่า Chanthaburi มาเป็นวัตถุดิบในการสร้างทำนอง จากนั้นนำมาจัดเรียงให้เกิดทำนองใหม่ สามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ได้ อีกทั้งการสร้างทำนองเพลงสำเนียงไทย การใช้เครื่องดนตรีไทย มาร่วมบรรเลงผสมผสานกับดนตรีตะวันตกส่งผลให้ช่วยสนับสนุนการถ่ายทอดเรื่องราว บรรยากาศ ให้ตรงกับเนื้อหาเพลงที่ต้องการสื่อได้ชัดเจนมากขึ้น นอกเหนือจากนี้การที่ได้นำเพลงบรรเลง ควบคู่กับการบรรยายเชิงพรรณนาโวหารช่วยทำให้ผู้รับฟัง สามารถเข้าใจ รับรู้เนื้อหาจนเข้าถึงสุนทรียะทางการฟังได้มากยิ่งขึ้น ผู้รับฟังจะได้รับอรรถรสด้านดนตรี รับรู้ทั้งทำนองสำเนียงจากดนตรีตะวันตกและตะวันออก ได้รับความรู้ด้านความงามทางภาษา ด้านการสรรคำ ก่อเกิดสุนทรียภาพทางอารมณ์และประสบการณ์ทางดนตรี

เป้าหมายที่สำคัญอีกประเด็นในการสร้างสรรค์ผลงานนี้คือ การเผยแพร่เรื่องราว ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนริมน้ำจันทบุรี ช่วยส่งผลถึงความภาคภูมิใจในถิ่นฐานกำเนิด เป็นการเล่าเรื่องด้วยบทพรรณนาโวหาร ผสมผสานกับการบรรเลงบทเพลงที่ถ่ายทอดเรื่องราวจากอดีตมาปัจจุบัน ผู้ฟังเกิดจินตนาการ เกิดภาพแห่งความทรงจำที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน รับรู้ถึง วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และหลากหลายความเชื่อ แรงบันดาลใจอีกประการหนึ่งของผู้เขียนคือ การปลูกฝังความรู้ด้านดนตรี ด้านภาษา ด้านประวัติศาสตร์ ด้านความเชื่ออันเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นแก่เยาวชน และบุคคลทั่วไป สำหรับการนำเสนอบทเพลงนั้น ได้มุ่งเน้นที่จะให้ผู้ฟังได้สัมผัสเรื่องราวที่น่าภาคภูมิใจของท้องถิ่น มุ่งปลูกฝังรักความเป็นไทย ด้วยการผสมผสานทำนองระหว่างเครื่องดนตรีไทยกับดนตรีสากลเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าสามารถถ่ายทอดเรื่องราวนี้ให้แก่เยาวชน นักดนตรี ผู้ฟังบทเพลงนี้ ก็ย่อมสนับสนุนในการส่งเสริมวัฒนธรรม ให้สืบสาน ต่อยอด พัฒนาต่อไปได้ด้วยดี เป็นการพัฒนาวิชาการทางดนตรีที่สะท้อนถึงการร่วมอนุรักษ์ สืบสานให้เป็นมรดกไทยอันล้ำค่า อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนให้มีชื่อเสียงตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). *ตลาดริมน้ำ 100 ปี จันทบุรี*. สีสันตะวันออก.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2554). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2559). *สถาบันดุริยางค์ ศาสตร์การเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเปียโน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทนาเพรสจำกัด.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2553). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ณรงฤกษ์ ธรรมบุตร. (2552). *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรอรอด จันทร์กล้า. (2559). แนวทางการเรียบเรียงเพลง “ลุ่มเจ้าพระยา”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 71-100.
- ปฏิพันธ์ อุทนานุกุล. (2562). โวหารภาพพจน์ในนวนิยายเรื่องเจ้าจันทร์หอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน. *วิจิตรวรรณสาร*, 3(1), 123-141.
- พิมพ์ชนก สุวรรณชาติ. (2559). การผสมผสานสำเนียงดนตรีไทย-ตะวันตกในงานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ “สยามดุริยลิขิต”. ใน ณัชชา พันธุ์เจริญ. *ดนตรีลิขิต: รวมบทความดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทนาเพรสจำกัด.
- พระอุดมธีรคุณ, และ บัณฑิตา จารุมาจารุมา. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 7(2), 53-63.
- ภัทรพงศ์ สืบเพ็ง, ฑิฆัมพร รัตนพิทักษ์, และกนกวรรณ วารีเขตต์. (2563). การศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเลื้อย ณ นคร. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี*, 1(1), 30-40.
- รัตนิม สุพถุฒิพานิชย์. (2556). ความสำคัญของการเรียนรู้ออกการฟื้นฟูชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล*, 16(1), 29-98.
- ระบบฐานข้อมูลท้องถิ่น สำหรับสืบค้นข้อมูล ทางด้านศิลปวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี. (ม.ป.ป). *ชุมชนริมน้ำจันทบุรี*. <https://www.ceediz.com/th/travel/chanthaburi/sp/a/>
- ลลิตา กระสินธุ์. (2564). *การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและมโนทัศน์ทางสังคมในเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก ‘พักครึ่ง ฮีโร่’* [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วานิช โปตะวนิช. (2559). แนวทางการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง บทประพันธ์เพลง “เทวะ สวีท”. ใน ณัชชา พันธุ์เจริญ. *ดนตรีลิขิต: รวมบทความดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทนาเพรสจำกัด. วิบูลย์.
- ตระกูลฮั่น. (2557). *ดนตรีศตวรรษที่ยี่สิบ: แนวคิดพื้นฐานทฤษฎีเซต* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศักดิ์ศรี วงศ์ธราดล. (2559). ความเป็นไทยในบทเพลง “กรุงเทพมหานคร”. ใน ณัชชา พันธุ์เจริญ. *ดนตรีลิขิต: รวมบทความดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทนาเพรสจำกัด.
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2561). การถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเล่าเรื่องจากละครชุดอินเดีย สีตาราม ศีกรักมกลางกา. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 2(3), 259-301.
- อชิมา พัฒนวิราษฎร์. (2559). กระแสชาตินิยมในบทประพันธ์เพลง “ฝากแผ่นดิน” ใน ณัชชา พันธุ์เจริญ. *ดนตรีลิขิต: รวมบทความดนตรีสร้างสรรค์เชิงวิชาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทนาเพรสจำกัด.